wolnelektury.pl

Jan Kochanowski

Tren II. (Jeślim kiedy nad dziećmi piórko miał zabawić...)

Ta lektura, podobnie jak tysiące innych, jest dostępna on-line na stronie wolnelektury.pl.

Utwór opracowany został w ramach projektu Wolne Lektury przez fundację Wolne Lektury.

JAN KOCHANOWSKI

TRENY

Tren II. (Jeślim kiedy nad dziećmi piórko miał zabawić…)[1]

Jeslim kiedy nad dziećmi piórko[2] miał zabawić[3],
A kwoli temu wieku[4] lekkie[5] rymy[6] stawić[7],
Bodajżebych[8] był raczej kolebkę kołysał
I z drugiemi nieważne mamkom pieśni[9] pisał,
Któremi by dziecinki noworodne[10] spiły[11]
I swoich wychowańców[12] lamenty toliły[13].
Takie fraszki[14] mnie zbierać[15] pożyteczniej było,
Niżli, w co mię nieszczeście moje dziś wprawiło[16],
Płakać nad głuchym grobem[17] mej wdzięcznej dziewczyny
I skarżyć sie na srogość[18] ciężkiej[19] Prozerpiny[20].
Alem użyć w obojgu jednakiej wolności[21]
Nie mógł — owom ominął[22], jako w dordzałości[23]
Dowcipu[24] coś ranego[25], na to mię przygoda[26]

[1] W przypisach gwiazdką oznaczono wyrazy, które są używane do dziś, ale których znaczenie w *Trenach* jest odmienne od znaczenia obecnego. [przypis edytorski]

[2] *piórko* — pióro (potoczny wariant tego wyrazu, a nie zdrobnienie). [przypis redakcyjny]

[3] *zabawić* (daw.) — zatrudnić (się), strawić na czymś czas. [przypis redakcyjny]

[4] *kwoli temu* (starop.) — z powodu tego, dla tego; *temu wieku*: chodzi tu o dzieci. [przypis redakcyjny]

[5] *lekki** (starop.) — mało ważny, posiadający małą wartość. [przypis redakcyjny]

[6] *rymy** (starop.) — wiersze. [przypis redakcyjny]

[7] *stawić* — składać, układać. [przypis redakcyjny]

[8] *bodajżebych* (starop.) — pochodzi od: *Bóg daj, żebym*, czyli: daj Boże, żebym. [przypis redakcyjny]

[9] *nieważne pieśni** — kołysanki; *mamka*: niańka, która karmi niemowlę. [przypis redakcyjny]

[10] *dziecinka* — zdrobnienie od *dziecina* (dziecko); *noworodne*: nowonarodzone (por. współcz. wyraz: noworodek). [przypis redakcyjny]

[11] *spiły** (starop.) — usypiały. [przypis redakcyjny]

[12] *wychowańców* — wychowanków. [przypis redakcyjny]

[13] *toliły* (starop.) — tuliły, koiły, uspokajały; *lamenty*: płacze. [przypis redakcyjny]

[14] *fraszka* (starop.) — błahostka, drobnostka, drobiazg (zob. w w. 2 „lekkie rymy”, w w. 4 „nieważne pieśni”) [przypis redakcyjny]

[15] *zbierać* — gromadzić (tu chodzi o gromadzenie tekstów, fraszek). [przypis redakcyjny]

[16] *wprawić w coś* — doprowadzić do czegoś, nauczyć czegoś. [przypis redakcyjny]

[17] *głuchy grób* — który nie słyszy i nie słucha płaczu. [przypis redakcyjny]

[18] *srogi* (starop.) — przykry, ciężki, okrutny (stąd *srogość*: okrucieństwo). [przypis redakcyjny]

[19] *ciężki** (starop.) — tu w znaczeniu: srogi. [przypis redakcyjny]

[20] Prozerpina — władczyni śmierci w mit. rzym. (odpowiadająca Persefonie w mit. gr.), żona Plutona (Hadesa), boga podziemia, była często w poezji antycznej i renesansowej uosobieniem śmierci. [przypis redakcyjny]

[21] *użyć w obojgu jednakiej wolności* — mieć w obu rzeczach jednakowo wolny wybór; *w obojgu*: tj. i w pisaniu kołysanek (zob. w. 4) i w pisaniu płaczów (zob. w. 9). [przypis redakcyjny]

[22] *owom ominął* — owo (jedno) ominąłem. [przypis redakcyjny]

[23] *dordzałość* (starop.) — dojrzałość. [przypis redakcyjny]

[24] *dowcip** (starop.) — rozum, inteligencja, talent, błyskotliwość. [przypis redakcyjny]

[25] *rany** (starop.) — wczesny, przedwczesny, niedojrzały (por. rano, wcześnie rano); *coś ranego w dordzałości*: coś przedwczesnego („niewczesnego”) w czasie dojrzałości. [przypis redakcyjny]

[26] *przygoda** (starop.) — złe zdarzenie, nieszczęście, nieszczęśliwy wypadek. [przypis redakcyjny]

Gwałtem wbiła[27] i moja nienagrodna szkoda[28].
Ani mi teraz łacno[29] dowiadać sie o tym[30],
Jaka mię z płaczu[31] mego czeka cześć na potym[32].
Nie chciałem żywym śpiewać, dziś umarłym muszę,
A cudzej[33] śmierci płacząc, sam swe kości suszę[34].
Prózno to[35]; jakie szczeście[36] ludzi naszladuje[37],
Tak w nas albo dobrą myśl[38], albo złą sprawuje.
O prawo krzywdy pełne! O znikomych cieni[39]
Sroga, nieubłagana, nieużyta[40] ksieni[41]!
Tak li moja Orszula, jeszcze żyć na świecie
Nie umiawszy, musiała w ranym umrzeć lecie[42]?
I nie napatrzawszy sie jasności słonecznej,
Poszła nieboga widzieć krajów nocy wiecznej[43].
A bodaj ani była świata oglądała,
Co bowiem więcej, jedno ród[44] a śmierć poznała.
A miasto[45] pociech, które winna z czasem[46] była
Rodzicom swym, w ciężkim je[47] smutku zostawiła.

---

[27]*gwałtem wbiła* — powaliła, ugodziła, gwałtownie doprowadziła do czegoś. [przypis redakcyjny]

[28]*nienagrodny* (starop.) — taki, który nie może być nagrodzony, wynagrodzony, naprawiony. [przypis redakcyjny]

[29]*łacno* (starop.) — łatwo. [przypis redakcyjny]

[30]*dowiadać sie o tym* (starop.) — dowiadywać się o to, zastanawiać się nad tym. [przypis redakcyjny]

[31]*płacz* — tu: w znaczeniu *planctus* (łac. żal, opłakiwanie), chodzi tu bowiem o same *Treny* jako utwór literacki. [przypis redakcyjny]

[32]*cześć na potym* (starop.) — późniejsze uznanie, sława u potomnych. [przypis redakcyjny]

[33]*cudzy** (starop.) — nie swój (odcień znaczeniowy nieco inny od współczesnego). [przypis redakcyjny]

[34]*suszyć kości* (starop.) — zwrot przysłowiowy posiadający genezę biblijną, oznacza tęsknotę („usychanie" z tęsknoty). [przypis redakcyjny]

[35]*prózno* (starop.) — na próżno (tzn. daremne są przestrogi, które zalecają zachowanie równowagi ducha w żałobie). [przypis redakcyjny]

[36]*szczeście** (starop.) — los, fortuna. [przypis redakcyjny]

[37]*naszladować** (starop.) — iść za kimś, iść śladem, tropić. [przypis redakcyjny]

[38]*dobra myśl** (starop.) — pogoda ducha, pogoda umysłu, dobre usposobienie, dobry nastrój. [przypis redakcyjny]

[39]*znikome cienie* — cienie znikające, nieuchwytne; dusze zmarłych snujące się w podziemiach opisywanych w opowieściach mitologicznych. [przypis redakcyjny]

[40]*nieużyty* (starop.) — nie dający się uprosić, nieubłagany. [przypis redakcyjny]

[41]*ksieni* (starop.) — księżna, przełożona (Prozerpina). [przypis redakcyjny]

[42]*w ranym lecie* (starop.) — we wczesnym wieku; rany: zob. w. 13; *lato**: rok. [przypis redakcyjny]

[43]*poszła widzieć krajów* — poszła, aby widzieć (aby zobaczyć, popatrzeć na) kraje; *kraje nocy wiecznej*: kraina śmierci, która jest krainą ciemności (jak noc). [przypis redakcyjny]

[44]*jedno ród** — tylko narodziny. [przypis redakcyjny]

[45]*miasto** (starop.) — zamiast. [przypis redakcyjny]

[46]*z czasem* — po pewnym czasie, w późniejszym wieku. [przypis redakcyjny]

[47]*je* — ich (rodziców). [przypis redakcyjny]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur.
Ten utwór jest w domenie publicznej.
Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na Licencji Wolnej Sztuki 1.3.
Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/treny-tren-ii

Tekst opracowany na podstawie: Jan Kochanowski, Treny, Drukarnia Łazarzowa, wyd. 2, Kraków, 1583

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (http://wolnelektury.pl). Reprodukcja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Olga Sutkowska, Piotr Wilczek.

Wesprzyj Wolne Lektury!
Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.
Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?
Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.
Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.
Przekaż darowiznę na konto: szczegóły na stronie Fundacji.